

Atkelta iš 10 p.

E.B. Labai platus klausimas...
S.S. Gerai: 1993 metais padarytos patarais privatizacijoje ir, sprendžiant iš atsiliepimų, mūsų skaitytajai jaučia, kad jie apgaulti. Tas pats ir su indėliais - žmonės jaučiasi lyg keleviai, išmesti iš štraukinio, kuris nuvažiuavo su visu jų turtu. Taigi vyksta privatizavimas, nemokant nei litais, nei investicijomis čekiais, daiktai turtą grupei daugių. Jūs, kaip pareigūnai, išpareigojūsioje kovoje su korupcija, padėtis labai dviprasmiška ir nepavydėtina. Ar Jūs vis dėlto pritarate opozicijos pareikštomis pastaboms, pasiūlytiems projektams priešintis tokiame Lietuvos pėsliumui, sustabdyti nusikalstamumą?

E.B. Sutinku, bet deja, turis Jūs nuvilti. Tas pėsliams prasidėjo dar prieš ateinant į valdžią LDPP. Ir užprogramuotas jis ir buvo žmogis anksčiau. Galėčiau paminti ir daugių Jūsų žmonių pavardes, bet nenoriu aplenkli tardymo organų. Jie plėšė lygiat žaip pat, kaip ir kai kurie dabar. Kai žmones dabar kalba apie korupciją, pasitūs masą?.. Manau, kad padėtis yra dar blogesnė, liūdnė. Vakar buvo VRM kolegija, ir aš ten pasakiau: užteks kalbėti apie tai, kad pažabojam, stabilizavoi nusikalstamumą, ir pažifirėkim, kada, kokiam lygyje jį pristabdom - kai jau ir augli nebėra kur. Antra, šiandien organizuotas nusikalstamumas irgi gyvena rinkos, pasitūs ir paklausos, sąlygomis. Jau visos sferos išsidalintos, plesis nėra kur. Trečia, organizuotas nusikalstamumas ir korupcija yra staigę, persipynę: jeigu korupcija dar gali egzistuoti be organizuoto nusikalstamumo, tai pastarasis be korupcijos nebegali, nes tai jų prielaida, viena iš sąky. Ir kai sakoma, kad pagauta viena, dvi, trys ar net penkios nusikalstamos grupuotes, tai dar nieko nereikia. Vidūns reikaui misterijoje as paprasitai parodykit man nors vienos grupės, po to kaip buvo atliktas tardymas, korumpuoti ryšius. Juk tie ryšiai turi būti: O tokių bylų nėra. Čia tikrai daroma per mažai, iš esmės nieko nedaroma. Kad ir ta pati "Laveita" - reikta labai daug ką išsistatinti. Tokių pavyzdžių daug. Ka daryti? Netiesa, kad aš apie tai nekalbu. Kad nesistatintu, tai tiesa, bet kalbu daug ir seniai. Šį darbą, atvirai kalbant, pradėjau dar tada, kai dešiniojo opozicija į tai žurejo labai skeptiškai. Arne Jūs laikraštinis tase: Stai Motieka kenda, tuoj sprandž nusieks, ir panasiat...
S.S. Kada ir kas rase?

E.B. O gal ir ne Jūs laikraštinis. Bet tokių dalykų spaudoje būta. Veliau iš tikrųjų dešiniojo opozicija įsijungė. Jų pasiūlymai dažniau būna labai konstruktyvūs, tuo labai džiaugiuosi. Kai tokių pasiūlymu būna, visada juos palaikau. O ka aš darau konkrečiai? Bandau išstirti, pas ka, galų gale, koncentruojasi visas turtas.
S.S. Kitaip tariant, kas valdo Lietuvą?

E.B. Taip, kas valdo Lietuvą. Bandau. Pasieks ar ne, nežinau.

S.S. O Jūs žinot ar nujauciat, kas valdo?

E.B. Kaip tardytas aš galiu remtis tik faktais. Nujauciu, ir deju...

S.S. Tai nekeliu džiaugsmo... neseniai teko skaityti "Metuose" dabar prezidentūroje, aukščiausioje, kaip sakoma, valdžios piramidėje dirbančio rašytojo Gudačio straipsnį, kur jis labai nyku, vos ne pasaulio pabaigos vaidelį nupiešia Lietuvėje, kur kvailai, girdi, šneket apie kokią finansinę valstybės politiką, kai ją daro kelidrauzis susimirkintisys veikėjas už vieno stalo... Tačiau jis išsako tokią mintį, kuri verčia pastatyti ausis: girdi, labai reikėtu kažkokios valingos asmenybės, matyt, gerjo prezidento, melo visų mylimo diktatoriaus, kuris gal dar vaikšto šalikėlem, kai pro šalį švilpia ir jo nepaveičia brangios mašinos. Štai jis ateis ir padarys tvarką - ne demokratiniai šalies institutai... ne rinkėjai, ne politinės jėgos.
E.B. Deja, aš šito straipsnio neskaiciau. Bet tokioms mintims man irgi bangina. Žinoma, jeigu aš tėsingai supratu, kad reikalinga geležinė ranka.

S.S. Taip, panašiai.

E.B. Asmeniskai man tai neprimtu.

na. Manau, kad tai labai pavojinga. Ir kaip viską subalansuoti? Gal mano kolegos iš VRM ir supyks, bet labai atsargiai žiūriu į visus tuos policijos ir kt. stiprinimus. Ne todėl, kad šito nereikėtų daryti, bet kad nebūtų perzengta riba, už kurios pasijusime esą policinėje valstybėje. Daug kritikos gavau dėl Prevencinio sulaikymo įstatymo. Iš tikrųjų, buvome ties riba, ir aš labai nerimavau, kad nebūtų suduotas lemiamas smūgis demokratijai. Manau, kad riba tūba nebuvo perzengta, bet pavojus buvo.

S.S. Seime nuosiamas ir jau gerai išminkytas Nepaprastosios padėties įstatymas, kurį, kaip kepalą, kiekvienu momentu gali pašauti į krosnį.

E.B. Man taip atrodo. Turi būti Nepaprastosios padėties įstatymas, tik jį reikta kvalifikuotai parengti. Mačiau, yra ir svarbios pastabos. Reikalingas toks įstatymas. Gyvename sudėtingoje aplinkoje ir ne su pačiais geriausiais kaimynais. Bet tokius mums Dievas davė.

S.S. Bet tas įstatymas turi būti konstitucinis?

E.B. Sutinku. Ir dar noriu grįžti prie ankstesnės minties - jei kas galingsas norės mums padaryti bloga, tai, atsiprašau, jis nelabai kreips dėmesį į mūsų įstatymus.

S.S. Ar įmanoma diktatūra tokioje mažoje Lietuvoje? Žinoma, istorijoje visokių pavyzdžių būta. Bet ar yra kokios prielaidos, galimybės įvesti Lietuvoje diktatūrą?

E.B. Manau, kad kol kas nėra.

L.P. Dabar Jūs prisipažįstate, kad su Prevencinio sulaikymo įstatymu laviravot ant ribos. Bet jami skyretė daug daugiau jėgų ir dėmesio. Žmonės pasigenda Jūsų pozicijos dėl pajamų deklaravimo. Negi manote, kad be pajamų deklaravimo, o tik su Prevencinio sulaikymo įstatymu, kuris, ko geru, priešitaruja Konstitucijai ir deklaratijai, galima buvo ką nors padaryti? Čia kaip tik norėčiau pacituoti vieno Jūsų partijos nario pasakymą: "Prevencinio sulaikymo įstatymo veidas kiminių sugrauztas, bet reikta eiti į pobūvi, ir tą veidą pasipudnuojam!"

E.B. Klįstate, jei manote, kad, priėmus Pajamų deklaravimo įstatymą, iš karto išsprendis visos problemos. Taip, sutinku, kad reikalingas visas kompleksas įstatymų. Apie tai aš seniai ir dažnai kalbu. Bet mes buvome atsiderę tokioje situacijoje, kad padėtis galėjo būti nekontroliuojama. Todėl ir buvo priimtas Prevencinio sulaikymo įstatymas. Laukti, kol visis bus paruošti ir sukomplektuoti, nebuvo galima. Teisėtvarkos organai jau rankas buvo nulėdę ir tik stebėjo, kas čia darosi. O dėl pajamų deklaravimo mano pozicija visada buvo aiški ir nuosekli - toks įstatymas būtinas! Aš, pavyzdžiui, ju negalėjau rengti, bet kreipiausi į specialistus ne vieną kartą.

S.S. Bet balsuoti už jį juk galima?

E.B. Privaloma balsuoti. Tik štai ką noriu dar pabrėžti. Aš pasisakiau ir už tą įstatymą, kurio nepasirašė Prezidentas, ir už visotinį pajamų deklaravimą, tik pareigūnais jis turėtų būti grežiesnis. Taip yra visame pasaulyje.

S.S. Bet gal pradėti reikta ne nuo vargšų pensininkų, o nuo Prezidento, ministų, Seimo narių - gal jie turėtų rodyti pavyzdį?

K.P. Ar pagalvota, kaip tai galima padaryti techniskai?

E.B. Techniskai vienodai sunku ir pensininkams, ir pareigūnams. Beveik 100 proc. garantuojū, kad tas įstatymas pradės veikti po kokių 5 metų. Ir jeigu dar metais bus atidėtas jo priėmimas, tai ir įsigalios veliau. Dabar dėl tos minties, kad reikėjo pradėti nuo Seimo. Žinote, ir aš balsavau už, bet sakiau, kad šis įstatymas bus panaudotas tarpisavio intriguoms. Branzuskas nedeclaravo poros batų, Landsbergis nedeclaravo poros kelnių.

L.P. Ar tiesa, kad Vidūns reikalų ministerijoje grupė rengia ar jau parengusi įstatymą pagal amerikiečių Riko įstatymą, tik kažkodėl tai nutilyna?

E.B. Ne, šie įstatymai nenuitylimi. Įstatymas pagal amerikiečius pradėtas rengti dar anksčiau. Man atrodė, jis yra

vyriausybeje ir netrukus turėtų atsideriti Seime, bet aš bijau, kad nei kairė, nei dešinė nesutiks ju su džiaugsmu, nes jis gana drastiškas. Bet vėl - jį reikta priimti. Susėvelinus ar ne, bet tuos greičiau, tuo geriau.

K.P. Grįžkime prie korupcijos. Labai svarbi visuomenės nuomonė, kuri išreiškiama per spaudą. Jūs puikiai žinote, kad daugelis korupcijos faktų išleida politikas per spaudą. Kaž manote Jūs kaip politikas? Ar pranešimas spaudoje nėra akstinas pradėti tyrimą? Dabar gi visuomenė ignoruojama.

S.S. Iš esmės tai ir yra valstybės žlugdymas plačiaja prasme...

K.P. Taip. Galima rašyti kiek nori, bet jį tai nereaguojama. Kad ir ta 20 mln. viso kavičiaus byla. Užvire toks katilas, išpūstas toks didžiulis burbulas, o apie Kozyrovčių tyliama. Kodėl į tai visiskai nereaguojama?

E.B. Dėl Visokavičiaus irgi noru pasakyti, kad neliktų vien Jūsų nuomonė - kai baigsis teismas, tada ir pasakysime, kaltas jis ar ne. Dėl publikacijų - dangama jų pasirodo kontrolei, prokuratūrai ar policijai pradėjus tyrimą. Taigi ne žurnalistai randa. Atleiskit, bet taip yra.

S.S. Tai kodėl neišgausoma paslaptis, jei tyrimas pradėtas? Kodėl patenka į spaudą? Gal pasakytumėte, kaip "Lietuvos aidas" gautų tokios informacijos? (Juokiasi.)

E.B. (Juokiasi.) Galit. Viskas, matyt, priklauso nuo to, kaip ir su kuo sugyvenate. Žinote, pykštai ir VRM, ir prokuratūra, kad spaudoje pasirodo neskelbiama informacija. Aš su jais nesutinku, kai jie kalina spaudą. Aš jiems ir sakau: tai jįsiš beida, kad informacija patenka į spaudą, spauda visada ieško informacijos. Taip yra visame pasaulyje. Žinoma, lazda turi du galus. Aišku, kad spauda turi skelbti apie blogus darbus. Bet yra ir kita pusė. Tarkim, jei kelerius metus perskaitę laikraštyje žinutę, kad koks nors valstybės pareigūnas, kaip sakoma, prisidūrbo, tuoj pradėčiau sukti visą mechniazmą, panaudočiau visus kanalus. O dabar jau taip: atsiverite laikraštin, perskaiteit ir pasakit: na štai, dar vienas įkiuvio. Mes jau aburiniai, kaip prapatome prie tokių žinių. Ka reikėtų daryti? Neanalizuojame, kodėl mūsų teisėtvarkos organai atsiderė tokioje padėtyje, nes tai būtu labai ilga kalba. Bet padėtis iš tikrųjų kritiška. Kažin ar Respublikos prokuratūroje šiandien rastumėte 1-2 tardytojus, kurie išmąnyti ūkinės bylas, o šito labai reikia! Ekonominės bylos daug sudėtingesnes negu, tarkim, nužudymo byla. Kriminalinėje policijoje, kuri turėtų užimti organizuoto nusikalstamumo bylomis, šiuo metu dirba apie 70 proc. žmonių, darbo stažas mažesnis negu 3 metai. Ka jė gali? Tas pats prokuratūroje. Daugelis dar nebaigę mokslo studenčiai. Tiesa, prokuratūroje pastaruoju metu su korupcijos bylomis susiję reikalai lyg ir pagerėjo. Ne paslaptis, kas darosi vienoje ar kitoje misterijoje. Pats galėčiau nurodyti faktus. Taigi būtiną įkurti specialias grupes, kurios kvalifikuotai dirbtų šį darbą. Aš prieš norą pasirodyti (kaip rusai sakė, prieš "pokazueit"), bet šį kartą reikėtų viešoms. Reikėtų parodyti, paskelbti vieno, dveju, gal ir penkių normalių valdininkų, o ne valdininkų bylas.

S.S. Vidūrimio rango valdininkų?

E.B. Kad ir aukščiausieji. Bet užtat kitį, prieš imdami kįsį, pagalyvoti, nors truputį bijoti. Štai kodėl aš skeptiška žiūriu į bylas, nukreiptas į toliau praclį. Vargu ar juos šiandien aktualiauos.

L.P. Ar Jūs nepastebėjote tendencijos, kad daug bylų patenka ne į teismą, o į spaudą? Ar tai naudingiau tardytos, ar

tos bylos jau būna sustabdytos dėl kažkokių priežasčių, ar informacija spaudoje yra pritekstas nutraukti bylą, "nurašyti"? Ne paslaptis, kad žurnalistai gauna gatavą informaciją ir tik užrašo viršuje rubriką: "Žurnalisticinis tyrimas".

E.B. Nemanau, kad tai daroma specialiai. Noriu grįžti prie to, ka jau sakiau - ūkinės bylos labai sudėtingos. Vargu ar šiandien ir aš jose susigaudyčiau. Dabar tokią įstatymų ir vyriausybės potvarkiū mašalyne, kad sunku išsiaiškinti, kas kaltas, kas teisus.

S.S. Gal kam nors naudingas toks chaosas?

Egidijus Bičkuskas

Raimūdo Štikos nuotr.

E.B. Net ir abejoti nereikia. Atisaku, naudingas. Žinėkite, kaip vieno po kitos dygsta pilaitės.

S.S. Ne tik pilaitės dygsta. Šis chaosas dar ir valstybingumo idėja naikina. O kaimynai seką mus, būdria akimi stebi. Štai čia ir yra didžiausias pavojus. Jei reikalinga tokia valstybė, vis dažniau klausia, kur neapsaugo mūsų net ir nuosavuose būnuose?

E.B. Aš visiskai sutinku su Jumis. Kaimynams tai labai naudinga. Bet lygiai taip pat jiems buvo naudingi ir atimtinii SKATO įvykiai ir Kauno panikos. Jie labiausiai, esu įsitikinęs, rankas trynė.

S.S. Teisingai. Kai rusai kariuomenę iš Lietuvos išvedė, pamenau, svarstė: kokią dabar kiaušintę gal Maskva iškreštė, kai jų kariuomenės Lietuvoje nėra? Galvojojau, kad po kokio mėnesio ar dveju kokią provokaciją sukels, o čia taip nekantriai ir staigiai!

K.P. Norėčiau dar grįžti į tuos 90-uosius metus. Prisimenu, kaip Jūs šaukiatei tada trenkėte durimis ir išėjot iš prokuratūros, palikę Petrauską su jo parankiniais. Norėčiau paklausti apie pulkininką Stančiką. Koks buvo jo vaidmuo? Kalbėdamas teisme, jis pats paaišino: vieną kartą sakė, kad nedalyvaavo užgrobiti prokuratūrą, nes gulejo ligoninėje, kitą kartą aiškino, kad tuo metu buvo Vidūrinėje Avyžoje... O juk pulk. Stančikas po viso šito vadovavo prokuratūros apsaugai. Ka galetumėte apie tai pasakyti?

E.B. Negaliu pasakyti, kur to įvykio metu buvo pulk. Stančikas. Į Vilnių aš atvažinodavau ir vėl lėkdavau į Maskvą, bet ką žinau, galu pasakyti, dabar jau tai ne paslaptis. Tiksliai datos nespėjimu, bet apie 1982 m. turėjau vieną bylą ir buvau metišes vieną iš jo karviui. Galit, gal jau ir po Kovo 11-osios, jis man paskambino, priminė save. Mes susitikom. Galu pasakyti, kad dirbdamas tenai jis ne kartą yra pateikęs mums pakankamai vertingos informacijos. Galu patvirtinti ir tai, kad jis buvo pasirošęs iešti iš tų pareigų. Pasakiau jam, kad, mano nuomone, jam kol kas išeiti nereikia, geriau likti, kad jį vieta neatitų toks, su kuriuo abstručiai nieko bendro nelurėtume. Qar stoliui p. Stančikas atliko savo pareigas ten, aš nežinau, bet tai, ka pasakiau, galin patvirtinti bet kokiam teisme.

S.S. Manau Jums teko vesti daugybę bylų. Jūs profesijai tai buvo neišvengiamas. Dabar Jūs tenka susidurti ne su vienu muketėjusiu, tarkim, kad ir su p.Pa-

pirėiu. Kaip šiandien vertinate savo darbą? Ar visada buvote korektiškas, ar nepersistengdavote, neviršydavote savo įgaliojimų?

E.B. Abejoju, ar kas galėtų apkaltinti nekorektiškumu, ar kad viršijau įgaliojimus. Na, tiesą sakant, kaltinimų būta. Bet tai buvo tradicinė apsigynimo forma. Mano sąžinė visiskai rami. Aš įsitikinęs, kad žmonės, kuriuos paminejoj, buvo neteisti pagrįstai. Ir jeigu teismas juos reabilitavo, aš šilo sprendimo negužinyti negaliu, bet šiuo atveju savo nuomonę pasakiau. O kodėl ir kaip reabilitavo - čia jau šaknų gilesnės.

K.P. Jūs pasakėt, kad atrodo, labai svarbias pareigas užimat. Man nebūna, kad tai svarbios pareigos. Aš net labai nejuokiau jaučiausi šiuose rūnuose, labai nemėgstu valdžios įstaigų, bet vis vien... Esate politikas, ir tai, apie ką mes kalbėjome, - visi puikiai suvokiame. Iš tikrųjų valstybę yra grūnuama, ir dar kaip grūnuama! Ko žmonėms reikia, kad valstybė atgimtu? Kad iš valstybės jis gautų naudą, nes gali atsitikti taip, kad po 3-5 metų tas pats žmogus, referendum pasisakęs už valstybę, pasisakys prieš valstybę. Kokia būtų Jūsų, politiko, prognozė - ka reikėtų kuo skubiau daryti, kad išvengtume tokios situacijos ir kad žmogus galėtų didžiūotis savo valstybe ar bent kokias jos veiklos sritis.

S.S. Kad valstybė nebūtų verčiama pajukos objektu...

K.P. Taip, kad žmonės tikėtų valstybe ir būtų pasiruošę ginti ją ir prie savo lauko ezios.

E.B. Na, aš ne visai sutinku su teiginiu, kad valstybė yra grūnuama. Neigiamai procesai vyksta, bet kad grūnuama, tai nepasakytina. Esan įsitikinęs, kad jeigu reikės, Lietuva stos ir ginsis net ir šiuoms sąlygomis. Man ir į galvą neatena tokia mintis, kad kas nors galetu pasakyti: nereikia mums tokios valstybės, geriau būkime su kaimynais, besiuilaukimes, būčiokūmes, junkimes. Esu įsitikinęs, kad prie šito mes negrįšime. O kad pasikeistų į gerai pusę, reikės ne vienieri mirtų.

K.P. Bet ką konkrečiai Jūs siūlytumėte?

S.S. Ką jūs darytumėte, jei taptumėte prezidentu arba turėtumėte kitą galią?

E.B. Ką aš daryčiau? Pirmausia susiunkčiau padaryti žmonių kompaniją.

S.S. Pagal kokius pozitymus?

E.B. (Juokiasi.) Žinot, kada skaudžiausia būna? Kai dirbdamas su žmogumi nusivilį jo padornum, kurioo anksčiau net nebejojai. Man reikėtų žmonių, kurie pirmiausia galvotų ne apie tai, kiek įsidėti į savo kišene, o apie valstybę. Gal ir sunku tokius surasti, nes žmonės labai pasikeičia. Kartais Seime sutinku žmonių, kurie prieš kelnerius metus keturliki įslinkdavo į mano ar kieno kito kabinetą, o dabar net nesiveikia. Suprask, dideliu viiršiminku tapo. Tokie žmonės man patys bjauriausi.

K.P. Jūs manote, kad dabartinės komandos žmonės nepadorūs?

E.B. Aš manau, kad ir prezidento, ir premjero komandose yra tokių žmonių, bet, gink Dieve, ne visi.

S.S. Ar tikite, kad politika gali būti moralia? Ar yra tokių politikų? Klausimas, labai tradiciškas, šiuo klausiamame beveik visur ir atsakymai žinomi. Ar patįstate žmonių, kurių valdžia, pinigai ir kitokios gerybės nesugadina?

E.B. Žinote, jeigu netikėčiau, būtų labai liūdna gyvenati.

S.S. Bet ar turite vieną kitą pavyzdį?

E.B. Aš nevardinsiu, kad, gink Dieve, nenusiūličiau.

S.S. Nereikia. Aš tik klausiu, ar yra tokių žmonių?

E.B. Taip... Aš manau, kad taip.

S.S. Ir Jūs toks?

E.B. Ne man apie save spręsti. Bet jei netikėčiau, kad lantroje yra padornų žmonių, tai būtų baisu, liūdna.

S.S. Tai mes ir palinksim ir Jūs, ir visoms mūsų skaitytajoms tikėjimo... Ko daugiau? Nerikyti! Nes rikymai ir politika, matyt, trumpina gyvenimą. Valiames, jog mūsų klausimai buvo taktiški, Jūsų atsakymai įdomūs Lietuvos žmonėms. Sude!